

Nizami Gəncəvi “Ədəbiyyat qəzeti”nin ədəbi yaddaşında

Aygün Bağırılı

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.
E-mail: aygunbagir77@gmail.com

Zakirə Əliyeva

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.
E-mail: zakiraalieva@rambler.ru

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 12.03.2021; qəbul edilib – 18.03.2021

Nizami Gəncəvi hər bir xalqın sahib olmaq istədiyi mənəvi sərvətdir. Amma nə gözəl ki, bu xəzinə bizim qismətimizə düşüb. Nizami Gəncəvi Azərbaycanın dünyaya təqdim olunan milli kimlik simvolu, düha və zəka sərhədsizliyinin göstəricisi, kainata açılan hikmət qapısıdır. 2020-ci ildə işğal olunmuş torpaqlarını azad edən, sərhədlərini bərpa edən Azərbaycan 2021-ci ili “Nizami Gəncəvi İli” bəyan etdi. Bu o deməkdir ki, Nizami irsi Azərbaycan üçün, Azərbaycan dövləti üçün sərhədləri qədər dəyərlidir. Nizami Gəncəvi mənəvi xəritəmizin bütövlüyünün və böyüklüyünün göstəricisidir. 44 gün ərzində sahib olduğu hərbi bilik və taktikaları dünyaya sərgiləyən Azərbaycan 2021-ci ili “Nizami Gəncəvi İli” elan etməklə, sülhsevər, ədalətsevər şairin timsalında dünyaya göstərmək istədi ki, Azərbaycan əslində humanizm və barış tərəfdarıdır. Azərbaycan müharibəyə “yox”, quruculuğa, mədəniyyətə, abadlıq və firavanlığa “hə” deyir.

Nizami elə bir sənətkardır ki, onu hər yaşda mümkün qədər yenidən oxumaq lazımdır. Əgər o, gənc oxucuya öz eşq fəlsəfəsini, azadlıq haqqındakı düşüncələrini öyrədirsə, illərin təcrübə qazandırdığı oxucuya müdriklik fəlsəfəsini, insan, zaman, həyat, dünyanın həm faniyi, həm əbədiyyətinə dair fikirlərini açır. Nizami Gəncəvi irsi başdan-başa hikmət və sirlər xəzinəsidir. Bu hikmət xəzinəsinin sirlərini açmaq üçün əsrlərdə söz sərrafları, fikir və düşüncə adamları, zəka sahibləri bu dəryaya müraciət edir, yozum və şərhlərini yazır, Nizami yaradıcılığına öz dövrlərinin işıqları altında nəzər salır, tədqiqatə cəlb edirlər. Hələ Nizaminin öz dövründən bu günə kimi şairin əsərlərinə saysız-hesabsız nəzirələr yazılmış, təzkirə və cümlələrdə həyatı və yaradıcılığı haqqında müxtəlif məlumatlar verilmiş, ədəbi-bədii irsindən tərcümələr edilmişdir. Nizamişünaslığın bir elm sahəsi kimi təşəkkülü və formalaşması isə ötən əsrin 40-cı illərində – şairin 800 illik yubileyinə hazırlıq dönməndə olmuşdur. Şairin yubileyinə hazırlığın bütün təfərrüatlarını izləmək üçün “Ədəbiyyat qəzeti” bir salnamə hesab oluna bilər. 1934-cü il yanvar ayının 1-dən fəaliyyətə başlayan “Ədəbiyyat qəzeti” daim öz səhifələrində bu əbədiyyət günəşi haqqında yazılar təqdim etmişdir. Məlumdur ki, 1941-ci ildə şairin yubileyinin dövlət səviyyəsində, SSRİ miqyasında keçirilməsi üçün hazırlıq işləri gedir və tədbirlər görülürdü. “Ədəbiyyat qəzeti”ndə demək olar ki, bu görülən işlər, müzakirələr haqqında daim məlumatlar verilir, şairin əsərlərindən müxtəlif parçaların – Əlağa Vahidin, Abdulla Şaiqin, Məhəmməd Hadinin, Səməd Vurğunun, Məmməd Rahimin, Rəsul Rzanın ilk tərcümələri (həm nəzm, həm nəsr), yaradıcılığının müxtəlif aspektlərdən təhlili, öz obrazı canlandırılan bədii əsərlər – hekayə, şeir, pyes və s. təqdim olunurdu. Həmçinin Nizaminin epoxası və müasirləri haqqında, şairin dövründə Azərbaycanın arxitekturası, o dövrə aid 17-dək abidənin – Mərdəkan qalası, Bərdə sərdabəsi, Naxçıvanda Atababa və Atabəy sərdabələri, Qarabağ minarəsi və eyni zamanda, şairin Gəncədəki məqbərəsinin bərpası və təmiri ilə bağlı müzakirələr də qəzetin səhifələrində yer almışdır. Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Muzeyinin bədii quruluş planının hazırlanması, şairin müxtəlif yerlərdə qoyulacaq heykəlləri, əsərlərinin tərtibatı, bədii obrazı yaradılan pyeslərin səhnələşdirilməsi haqqında məlumatlar da adıçəkilən qəzətdə geniş şəkildə əks olunmuşdur. 1940-cı ildə fəaliyyətə başlayan, sonradan nəşri da-

yandırılan və bu gün Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda yenidən bərpa olunan “Nizami Gəncəvi almanaxı” haqqında ilkin məlumatları da buradan alırıq. Maralılı və acınacaqlı bir məqama diqqət çəkmək istəyirəm. 1939-cu ildə qəzətdə şair haqqında 54, 1940-cı ildə 45 yazı verilsə də, 1941-ci ilin may ayından 1942-ci ilin avqust ayına kimi, yəni İkinci Dünya müharibəsi başlayandan bir il ərzində Nizami Gəncəviyə aid bir yazı da getməmişdir. Bu bir daha müharibənin elmə, təhsilə, mədəniyyətə nə qədər ağır və sarsıdıcı zərbələr vurduğunu, bütün sahələrdə olduğu kimi ədəbiyyatda da öz dərin və amansız izlər qoyduğunu sübut edir. O da məlumdur ki, hazırlıq işləri getsə də müharibənin başlaması səbəbiylə yubileyin keçirilməsi təxirə düşmüşdür. 1946-cı ildən isə yenidən şair haqqında olan yazılar intensiv olaraq qəzətdə yayımlanmağa başlanmışdır.

Düşündük ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2021-ci ili “Nizami Gəncəvi İli” elan edən 5 yanvar 2021-ci il tarixli Sərəncamının ədəbiyyatşünaslıq elminin qarşısına yeni vəzifələr qoyduğu və müstəqilliyin nizamişünaslığın qarşısında yeni imkanlar açdığı bir vaxtda “Ədəbiyyat qəzeti”nin şair haqqındakı bibliografik icmalını təqdim etmək tədqiqatçılar üçün maralılı və faydalılı olar.

**Nizami Gəncəvi “Ədəbiyyat qəzeti”nin səhifələrində:
bibliografik icmal – 1935-1965-ci illər**

1935

1. Nizami Gəncəvi. “Xosrov və Şirin” dastanı /Tərcümə edən: A.Abasəli // 1935. – 18 mart.

1937

2. Nizami Gəncəvi. Bərdənin tərifli /Farsçadan tərcümə edən: A.Şaiq // 1937. – 18 may.
3. Nizami Gəncəvi. Novruzun vəsfi (“İsgəndərnamə” poeməsindən) // 1937. – 20 noyabr.

1938

4. Aşıq Afaq. Nizamiyə //1938. – 24 mart.
5. Böyük Nizaminin 800 illik yubileyinə hazırlıq // 1938. – 18 oktyabr.
6. Mübariz M. Nizami əsərlərində Azərbaycan qadın obrazı // 1938. – 10 mart.
7. Mübariz M. Nizami yaradıcılığında Azərbaycan folklorunun təsiri // 1938. – 24 iyun.
8. Mübariz M. Nizami yaradıcılığının motivləri haqqında // 1938. – 6 fevral.
9. Mübariz M. Şeyx Nizami Gəncəvi Təxirəsalınmaz işlərimiz (Yazıçılar İttifaqının fəaliyyəti və vəzifələri haqqında) // 1938. – 28 yanvar.
10. Nizami Gəncəvi. Bəhrəmin ova getməsi və əjdahanı öldürməsi // 1938. – 30 iyun.
11. Nizami Gəncəvi. Dara elçisinin İsgəndərin yanına gəlib ondan xərək istəməsi /Farsçadan t.e.: A.Şaiq // 1938. – 28 yanvar.
12. Nizami Gəncəvi. Daranın İsgəndərlə müharibəyə gəlməsi / Tərcümə edən: A.Şaiq // 1938. – 12 fevral.
13. Nizami Gəncəvi. Daranın öz sərkərdələri ilə məsləhəti / Tərcümə edən: A.Şaiq // 1938. – 24 mart.
14. Nizami Gəncəvi. Leylinin ölümü /Farsçadan tərcümə edən: Ə.Vahid // 1938. – 5 aprel.
15. Nizami Gəncəvi. Yeddi gözəl (Bir parça) // 1938. – 24 noyabr.
16. Nizaminin müasiri (Xaqaninin əsərlərinin nəşri haqqında) // 1938. – 24 oktyabr.
17. Nizaminin yubileyinə hazırlıq (SSRİ EA Ədəbiyyat İnstitutunda tədbirlər, Gəncədə arxeoloji qazıntılar və s. haqqında) // 1938. – 12 noyabr.
18. Rəfil Mikayı. Nizami dövründə Azərbaycan // 1938. – 28 yanvar.

1939

19. Araslı Həmid. Nizami və yaradıcılığı // 1939. – 24 fevral.
20. Arxitekturların İttifaqında (Nizaminin Bakıda qoyulacaq heykəli, məqbərəsinin bərpası və Nizami muzeyinin yaradılması məsələləri haqqında) // 1939. – 03 iyul.
21. Azərbaycan kompozitorları Nizami yubileyinə hazırlaşılar // 1939. – 03 oktyabr.
22. Azərbaycan LKGİ MK II plenumunda R.Rzanın “Nizaminin həyat və yaradıcılığı” haqqında məruzə etməsi haqqında məlumat // 1939. – 3 iyul.

23. Babaoğlu M. Dil və Ədəbiyyat institutunda (Nizaminin əsərlərinin tərcüməsi haqqında) // 1939. – 12 iyun.
24. Böyük Nizaminin yubileyi (Bertelsin müsahibəsi haqqında) // 1939. – 12 yanvar.
25. Böyük şairin yubileyinə hazırlıq (Nizaminin 1941-ci ildə keçiriləcək yubileyinə hazırlıq) // 1939. – 10 mart.
26. Əli Rza oğlu. Şeyx və soltan (Nizami haqqında) // 1939. – 20 noyabr.
27. Qoşqarlı O. Şeyx və Sultan (Nizami haqqında folklor) // 1939. – 20 noyabr.
28. Qubada Nizami gecəsi // 1939. – 02 sentyabr.
29. Leninqrad kompozitorları Nizami haqqında əsərlər yazır // 1939. – 22 oktyabr.
30. Mələkə Ə. Nizamiyə // 1939. – 16 sentyabr. – “...Şeirindən bir mayak qurdun, kainata işıq saçır”
31. Nizami Azərbaycan incəsənətində // 1939. – 22 oktyabr.
32. Nizami epoxası abidələrinin bərpası (Mərdəkan qalası, Bərdə sərdabəsi, Naxçıvanda Atababa və Atabəy sərdabələri, Qarabağlar minarəsi və s. haqqında) // 1939. – 12 avqust.
33. Nizami epoxası abidələrinin tədqiq edən ekspedisiya (Qax, Nuxa, Qutqaşen, Bərdə, Qaryagin rayonları) // 1939. – 07 noyabr.
34. Nizami epoxasının abidələrinin bərpası // 1939. – 12 oktyabr. – *17 tarixi abidənin 1939-1940-cı illərdə bərpası planı haqqında.*
35. Nizami əsərlərinin süjeti üzrə şəkillər // 1939. – 12 oktyabr.
36. Nizami gecəsi (Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında gecə) // 1939. – 03 iyul.
37. Nizami gecəsi (Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında gecədə M.Rəfili, R.Rza, S.Vurğun, S.Rüstəmin çıxışı haqqında) // 1939. – 26 iyul.
38. Nizami gecəsi (Şuşada ədəbi bədii gecə haqqında) // 1939. – 22 avqust.
39. Nizami Gəncəvi. Baharın tərifı // 1939. – 16 sentyabr.
40. Nizami Gəncəvi. Bərdə padşahı Nüşabənin dastanı /T.e.: A.Şaiq // 1939. – 26 sentyabr; 03 oktyabr.
41. Nizami Gəncəvi. Eşq bərəsində bir neçə söz (“Xosrov və Şirin” poeməsindən) /T.e.: R.Rza // 1939. – 20 noyabr.
42. Nizami Gəncəvi. Hər işi öz əndazəsində saxlamaq haqqında (“İqbalnamə”dən) // 1939. – 22 avqust.
43. Nizami Gəncəvi. İsgəndər və balıq (Nizaminin “İsgəndərnamə” əsərinin təsiri ilə xalq arasında yaranmış hekayət) /Topl.: Rzayev Ağəli // 1939. – 12 avqust.
44. Nizami Gəncəvi. İsgəndərin buynuzu var (AYB-nin Kirovabad şöbəsinin materiallarından) // 1939. – 22 avqust.
45. Nizami Gəncəvi. Övladına nəsihəti / Çevirəni M.Hadi // 1939. – 03 iyul.

“...Su misli söz də gərçi basıfadır,
Söz ol sözdür ki, azdır, bixətədir,
Nə rütbə olsa da su pakü safı,
Çox içmək səhhətə oldu mənəfi...”

46. Nizami Gəncəvi. Şərəfnamə” (Poemadan parça) /T.e.: A.Şaiq // 1939. – 16 sentyabr.
47. Nizami Gəncəvi. Yeddi gözəl (Poemadan parça) /T.e.: M.Rahim // 1939. – 12 oktyabr.
48. Nizami Gəncəvi. Yetmiş alimin Hörmüzü inkar etməsi və həlak olması /T.e.: Mikayıl Manafəoğlu // 1939. – 12 iyul.
49. Nizami Gəncəvinin obrazının rəsmdə yaradılması üçün Ümumittifaq konkursu elan edilmişdir // 1939. - 26 iyul.
50. Nizami haqqında elmi-tədqiqat əsərləri // 1939. - 07 noyabr. – A.R.Barannikovun “Nizami və Hindistan ədəbiyyatı”, H.Araslının “Nizami və Azərbaycan folkloru”, C.Cəfərovun “Nizaminin romantizmi”, C.Xəndan “Nizami və Azərbaycan ədəbiyyatı”, Bertelsin

“Böyük Azərbaycan şairi Nizami” Kraçkovskinin “Nizami və ərəb ədəbiyyatı” tədqiqatları haqqında.

51. Nizami haqqında elmi tədqiqat əsərləri yazılır (Bertelsin tədqiqatı haqqında) // 1939. – 22 iyun.
  52. Nizami haqqında elmi-tədqiqat əsərləri yazılır (A.Krımski, Luppel, M.Arif. C.Cəfərov, M.Rəfilə və b. əsərləri haqqında) // 1939. – 22 iyun.
  53. Nizami haqqında Ümumittifaq radio verilişi // 1939. – 12 avqust. – *Komintern adına radiostansiyada, M.Rəfilə qeyd edilir.*
  54. Nizami mavzoleyi (Tikinti üçün müsabiqə elan edilməsi haqqında) // 1939. – 1 dekabr.
  55. “Nizami” operası (Musiqisi Niyazinin, sözləri R.Rzanın) // 1939. – 26 yanvar.
  56. Nizami rus dilində // 1939. – 20 noyabr.
  57. Nizami yubileyinə hazırlıq (Moskvada R.Rzanın Yazıçılar Prezidiumunda məruzəsi və qəbul edilmiş qərar haqqında) // 1939. – 24 aprel.
  58. Nizami yubileyinə hazırlıq (SSRİ EA Dil və ədəbiyyat şöbəsinin növbəti sessiyası) // 1939. – 12 iyun.
  59. Nizaminin 800 illik yubileyi qarşısında // 1939. – 16 sentyabr.
  60. Nizaminin anadan olmasının 800 illiyini bayram etmək haqqında // 1939. – 5 iyun. – *SSRİ Elmlər Akademiyasında 27 mayda keçirilmiş iclasda Nizaminin yubileyinin bayram edilməsi məsələsi müzakirə edilmiş, yubileyin 1941-ci ildə keçirilməsi haqda məlumat verilmişdir.*
  61. Nizaminin şəkli // 1939. – 12 oktyabr.
  62. Nizaminin vətəninə ekspedisiya getmişdir (Qax rayonu, Qum kəndində anadan olması haqqında) // 1939. – 12 avqust.
  63. Nizamiyə həsr olunmuş sərgi-muzey // 1939. – 22 oktyabr.
  64. Ordubadi Məmməd Səid. Nizaminin dövrü və həyatı // 1939. – 22 oktyabr; 1 noyabr; 10 dekabr. – *“Atabəy Məhəmməd öz vədəsinə sahib çıxmadı. Bağdad qoşunu ilə Azərbaycana hücum etdi və azadlıq duyğularını qan calalarında boğmaqla ölkənin xarabaları üzərində xəlifənin bayraqlarını sancdı. O zaman böyük Nizami, Xaqani, Əbülülə, Fələki və Mucirəddin kimi şairləri ətrafında toplayaraq bu qanlı faciələri ağılaya-ağılaya gözdən keçirirdi”*
  65. Respublika yubiley komitəsində (Nizaminin 800 illiyi münasibəti ilə) // 1939. – 05 iyun.
  66. Rəfilə Mikayıl. Arxitektorlar evində Nizami haqqında məruzəsi // 1939. – 12 iyul.
  67. Rəsul Rza. Alagöz (Nizami haqqında hekayə) // 1939. – 26 sentyabr.
  68. Səməd Vurğun. Böyük Azərbaycan şairi (Nizami Gəncəvi haqqında 23 avqust tarixli “Pravda” qəzetində dərc olunmuş məqalə) // 1939. – 02 sentyabr.
  69. Səməd Vurğun. Nizami // 1939. – 12 oktyabr.
  70. Şirvan Yusif. Azərbaycan Dövlət Nizami sərgisi // 1939. – 16 sentyabr
  71. Tələt Ə. Nizami // 1939. – 10 dekabr.
  72. Vahabov, Mirzə Həsən. Nizaminin əsərlərinin tərcümələri haqqında // 1939. – 12 iyun. – *M.Rahim, M.Mübariz, M.Rzaquluzadənin tərcümələri haqqında.*
  73. Vlasov M.A. Nizamiyə layiq incəsənət əsərləri yaradaq // 1939. – 02 avqust.
- 1940**
74. A.K. Nizami əsərlərinin bədii tərtibatı // 1940. – 20 sentyabr.
  75. Ağayev Əkbər. Höte Nizami haqqında // 1940. – 26 may.
  76. Ağayev Əkbər. Nizami və Şiller // 1940. – 22 iyun.
  77. Ağayev Xosrov. Pioner və məktəblilər Nizami yubileyinə hazırlaşır // 1940. – 11 fevral.
  78. Araslı Həmid. Nizami muzeyi // 1940. – *“...Bakıda Kommunist küçəsində olan 39 nömrəli ev öz görkəmini dəyişir... 1941-ci ilə kimi binanın görkəmi dəyişəcək bu ev Nizami evi, Nizami muzeyi olacaqdır”*
  79. Araslı Həmid. Nizami temaları təsviri incəsənətdə necə verilməlidir // 1940. – 6 sentyabr. – *Nizami poemaları əsasında miniatürlər yaradan böyük sənətkarların Sultan Məhəmməd,*

- Behzad, Ağa Mirək və belələrinin yaradıcılıq təcrübələrinin yaxşı cəhətlərini öyrənmək lazımdır. Ancaq bu heç də miniatürləri kopya etmək demək deyildir...”*
80. Araslı Həmid. Nizami və Nəvai // 1940. – 12 mart. – *“Nizaminin filosof tipi Xosrov məclisində dünya, yaradılış və həyat haqqında danışır. Nəvai əsərində verilən filosof Sokrat yalnız eşq haqqında danışır....”*
  81. Araslı Həmid. Nizaminin əsərlərində çoban obrazı // 1940. – 25 oktyabr.
  82. Araslı Həmid. Nizaminin lirik şeirləri // 1940. – 03 iyul. – *“Nizami İsa, Xızr, İbrahim, Davud, Süleyman kimi adlardan başlamış Firdovsi “Şahnamə”sindəki adlara qədər bütün legendar obrazlardan istifadə etdiyi kimi tarixdə məşhur insanlardan da danışır...”*
  83. Azərbaycan rayonlarında Nizami gecələri // 1940. – 01 yanvar.
  84. Bertels Y. Nizami yubileyinə hazırlıq // 1940. – 01 yanvar.
  85. Cəfər Xəndan. Nizami və S.Ə.Şirvani // 1940. – 27 sentyabr.
  86. Əliheydər M. Nizami // 1940. – 01 yanvar.
  87. İslam S. Nizami yurdunda // 1940. – 15 dekabr.
  88. Mir Davud. Nizaminin vətəninə hazırlıq işləri (Yubileyə hazırlıq tədbirləri haqqında) // 1940. – 13 sentyabr.
  89. Mübariz M. Alovlu patriot (Nizami Gəncəvi haqqında) // 1940. – 12 iyun.
  90. Nizami abidəsi proyektü üçün elan olunan konkursun yekunu // 1940. – 23 mart.
  91. “Nizami” almanaxı (1-ci cildi haqqında) // 1940. – 24 noyabr.
  92. “Nizami” almanaxı (1-ci sayı) // 1940. – 23 fevral.
  93. Nizami əsərləri üzrə musiqi (Azərbaycan XKS yanında İncəsənət işləri idarəsinin Nizamiyə həsr olunmuş opera və balet əsərləri üçün müsabiqənin nəticələri haqqında) // 1940. – 14 yanvar.
  94. Nizami Gəncəvi. Eşq der at Kəbəni, gəl talibi-bütخانə ol...; Saçların dağınmıqdır, dünyamı, ya karım mənim... // 1940. – 11 fevral.
  95. Nizami Gəncəvi. Xosrov və Şirin /T.e.: R.Rza // 1940. – 15 iyul.
  96. Nizami Gəncəvi. İsgəndər və qarğa /Nağılı edən: Məcid Bağırov, yazan: Mina Cəfərova // 1940. – 7 avqust. - *Nizaminin el variantları silsiləsindən.*
  97. Nizami Gəncəvi. İsgəndərin səbri; O mənəm /Nağil edən: Mirbağır Abdullayev, yazan: Mina Cəfərova // 1940. – 26 iyul. – *Nizaminin el variantları silsiləsindən.*
  98. Nizami Gəncəvi. İsgəndərlə çobanın nağılı. El variantları // 1940. – 4 oktyabr.
  99. Nizami Gəncəvi. Leyli və Məcnun (Poemadan parça) /T.e.: S.Vurğun // 1940. – 6 mart.
  100. Nizami Gəncəvi. Nofəlin ikinci müharibəsi (“Leyli və Məcnun” poemasından) /T.e.: S.Vurğun // 1940. – 4 oktyabr.
  101. Nizami Gəncəvi. Şapurun Şirin və Şəbdiz haqqında hekayə deməsi (Yazıçı Əb.Sadiqin Nizaminin “Xosrov və Şirin” poemasının nəsr tərcüməsi) // 1940. – 26 may.
  102. Nizami Gəncəvi. Şənbə günü Bəhrəmin qara günbəzə getməsi (“Yeddi gözəl” poemasından parça) /T.e.: M.Rahim // 1940. – 26 iyul; 7 avqust.
  103. Nizami Gəncəvi. Yeddi gözəl (Poemadan parçalar) /T.e.: M.Rahim // 1940. – 25 oktyabr; 15 noyabr.
  104. Nizami Muzeyinin bədii quruluşu planının təsdiqi // 1940. – 16 avqust.
  105. Nizami və Nəvai // 1940. – 15 dekabr.
  106. Nizaminin əsərləri – “Şairin kitabxanası” seriyasında // 1940. – 16 avqust.
  107. Nizaminin vətəninə arxeologiya qazıntıları (AzFan-ın Tarix, arxeologiya və etnoqrafiya İnstitutunun Gəncədə apardığı arxeoloji qazıntılar haqqında) // 1940. – 14 yanvar.
  108. Nizamiyə yeni məqbərə // 1940. – 30 avqust.
  109. O.Q. Böyük şairin qəbri (Nizaminin məqbərəsi haqqında) // 1940. – 27 sentyabr.
  110. Rəsul Rza. Tovuzda məruzə (Nizami yaradıcılığı haqqında) // 1940. – 12 iyul.
  111. Rəsulov Ə. Nizami // 1940. – 14 yanvar.
  112. Rılski Maksim. Nizami (ş) /T.e.: R.Rza // 1940. – 12 iyun.
  113. Seyidzadə Bədri. Böyük Nizamiyə // 1940. – 12 may.

114. Sultanzadə Əli Cədid. Nizami və xalq aşıqları // 1940. – 4 oktyabr.
115. Şaginyan M. Höte Nizami haqqında // 1940. – 12 iyun.
116. Ziyatay Ələkbər. Nizami // 1940. – 01 fevral.

1941

117. Aşıq Mirzə Bayramov. Nizami // 1941. – 19 may.
118. Azərbaycan radiosunda Nizami yubileyinə hazırlıq // 1941. – 9 iyun.
119. Azərbaycan rayonlarında (Nizaminin yubileyinə hazırlıq) // 1941. – 26 may.
120. Azərbaycan SYİ prezidiumunda (Nizaminin yubileyi münasibəti ilə müsabiqə haqqında) // 1941. – 20 aprel.
121. Bakıda Nizamiyə qoyulacaq heykəlin maketi Moskvada bəyənilmişdir // 1941. – 17 mart.
122. Cahanbaxş. Nizamiyə dair iki hekayə // 1941. – 19 may.
123. Cahansuz Zərnişan. Böyük Nizamiyə // 1941. – 9 fevral.
124. Cəfər Xəndan. Nizami Gəncəvi və Məhəmməd Hadi // 1941. – 9 fevral.
125. Cəmilli Ə.Ə. Aşıqlar Nizami haqqında // 1941. – 12 may.
126. Gürcüstanda Nizami yubileyinə hazırlıq // 1941. – 17 mart.
127. İncəsənət işçiləri Nizaminin yubileyinə hazırlaşır // 1941. – 23 iyun.
128. Kazımov A. “Hind gözəli” baleti (Mailyanın Nizaminin “Yeddi gözəl” poemasının bir fraqmenti əsasında yazdığı balet haqqında) // 1941. – 12 may.
129. Kərimli. “Leyli və Məcnun”un rus dilinə tərcüməsi // 1941. – 19 may.
130. Kirovabad filialında (Azərbaycan SYİ-nin Kirovabad filialı Nizami yubileyinə hazırlığı haqqında) // 1941. – 2 fevral.
131. Musayev Qılman. Şairin həyatı (Nizami Gəncəvi haqqında) // 1941. – 17 mart.
132. Mübariz M. Nizami poemasında Məcnun obrazı // 1941. – 23 iyun.
133. Nizami almanaxı // 1941. – 9 fevral.
134. Nizami dövründə Azərbaycan arxitekturası // 1941. – 17 mart.
135. Nizami əsərləri erməni dilində // 1941. – 9 fevral.
136. Nizami Gəncəvi. İsgəndər və keçəl Fərman // 1941. – 17 mart. - *Nizaminin el variantları /Söyl. İsrəfil Nəsimov/*
137. Nizami Gəncəvi. Rum qızının nağılı (“Yeddi gözəl” poemasının nəsr ilə tərcüməsi) /T.e.: Mir Cəlal // 1941. – 12 yanvar.
138. Nizami Gəncəvi. Sirlər xəzinəsi (Poemadan parçalar) /T.e.: S.Rüstəm // 1941. – 20 aprel.
139. Nizami heykəlinə baxış (Fuad Əbdürrəhmanovun, barelyef C.Qaryağdının, pyedestal Dadaşov və Hüseynovun) // 1941. – 2 iyun.
140. Nizami yaradıcılığını əks etdirən sərgi (Səyyar sərgilər haqqında) // 1941. – 9 iyun.
141. Nizami yubileyinə hazırlıq // 1941. – 20 aprel.
142. Nizaminin 800 illik yubileyinə ən yaxşı dramatik əsərlər // 1941. – 23 fevral.
143. Nizaminin yubileyinə hazırlıq // 1941. – 20 aprel.
144. Sovet arxitektorlarının Nizamiyə həsr olunmuş plenumu // 1941. – 9 iyun.
145. Yaqubov M.T. Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi // 1941. – 20 aprel.
146. Yeni tapıntılar (Bərdə qalası ətrafında qazıntılar zamanı aşkar edilmiş Nizami dövrü abidələri haqqında) // 1941. – 12 may.

1942

147. Ağayev Əkbər. Nizami” (M.Hüseynin əsəri haqqında) // 1942. – 25 avqust.
148. Əfqanlı Rza. Nizami obrazı (M.Hüseynin əsərinin tamaşasındakı rolu haqqında) // 1942. – 25 avqust.
149. Fətullayev Həsən. “Nizami” pyesinin bədii tərtibatı (M.Hüseynin əsərinin tamaşası haqqında) // 1942. – 25 avqust.
150. Hacıyeva Sona. Afaq obrazı (M.Hüseynin “Nizami” əsərinin tamaşasında obraz haqqında) // 1942. – 25 avqust.

151. İbrahim Mirzə. “Nizami” draması və tarixi dram məsələsi haqqında // 1942. – 15 dekabr.
- “Nizami” draması iki ruhi və vəziyyətin iki motivin, iki xəttin inkişafından doğmuşdur...
Vətənpərvərlik - Bərdə motivi, Sevgi – Afaq motivi... “
152. İsgəndərov Adil. “Nizami” (M.Hüseynin pyesi haqqında A.İsgəndərovlə müsahibə) // 1942. – 21 iyun.
153. İsgəndərov Adil. Quruluşçu rejissorun qeydləri (M.Hüseynin “Nizami” pyesi haqqında) // 1942. – 25 avqust.
154. Nizami vətən müdafiəsi haqqında // 1942. -10 may
- 1943**
155. Bərdənin tərfi // 1943. – 24 sentyabr.
156. “Nizami” Nuxa səhnəsində (H.Mehdinin eyni adlı pyesi Şəki Teatrında) // 1943. – 24 yanvar.
157. Şərif Əziz. M.Hüseynin “Nizami” draması // 1943. – 3 iyun.
- 1944**
158. Mübariz M. Nizami şeir və şair haqqında // 1944. – 27 iyul.
159. Nizaminin məqbərəsində // 1944. – 13 sentyabr.
- 1945**
160. Axundov İ. Nizami muzeyi // 1945. – 30 may.
161. Araslı Həmid. Nizamiyə həsr edilmiş tablolar // 1945. – 30 may.
162. Biriya M. Nizaminin məzarı qarşısında // 1945. – 30 may.
163. Xalıqov Q. Yeni elmi-mədəni müəssisə (Nizami muzeyi haqqında) // 1945. – 30 may.
164. Mübariz M. İran Azərbaycanın şairi Möcüz Şəbüstəri (Yaradıcılığı haqqında) // 1945.-25 noyabr.
165. Nizaminin əsərləri rus dilində (Moskva Dövlət Ədəbiyyat nəşriyyatının bircildliyi haqqında) // 1945. – 20 mart.
- 1946**
166. Nizami Muzeyində (Nizaminin 800 illiyi ilə əlaqədar görülən işlər) //1946. – 24 oktyabr.
167. Nizami yubileyinə hazırlıq //1946. – 25 avqust.
168. Nizaminin abidəsi (Kirovabadda qoyulmuş abidə haqqında) // 1946. – 1 may.
- 1947**
169. Ağayev Əkbər. Nizami və Qərbi Avropa ədəbiyyatı // 1947. – 27 noyabr.
170. Araslı Həmid. Nizami müəqiblərindən Əssar Təbrizi // 1947. – 12 mart. – “XIII əsrdən etibarən Nizami mövzusunda yazmaq, onun “Xəmsə”sinə cavab vermək bütün Yaxın Şərqdə əsasən şairlik imtahanı vermək hesab olunurdu.... Əsərin “Mehr və Müştəri” adlı poeması Nizami ədəbi məktəbinin ən yaxşı nümunələrindən biri sayıla bilər...”
171. Aşıq İslam. Nizami // 1947. – 20 aprel
- “Səkkiz əsr bundan qabaq dünyada
Məzlumlar dərdinə qaldı Nuzami
Şahların zülmündən min dərd alaraq,
Dərin dəryalara daldı Nizami”*
172. Aşıq Mirzə Bayramov. Böyük Nizamiyə // 1947. – 20 aprel.
- “Bir şair olubsan kamaldan dərin,
Bunu isbat edir “Yeddi gözəl”in.
Ruha ləzzət verir şeirin, qəzəlin,
Hey durubsan düz xəyalda Nizami!”*
173. Azərbaycan sovet yazıçılarının iclası (Nizaminin yubileyi ilə əlaqədar) // 1947. – 12 oktyabr.

174. Borovkov A.K. Nizami yaradıcılığının öyrənilməsi (SSRİ EA Şərqsünaslıq İnstitutunda aparılan tədqiqatlar haqqında) // 1947. – 14 avqust.
175. Böyük Nizaminin yubileyi yaxınlaşır // 1947. – 22 avqust.
176. Böyük şairin yubileyi qarşısında (Nizami-800) // 1947. -20 aprel.
177. Cəfərov Cəfər. Nizami və vətənimiz // 1947. – 27 noyabr.
178. Erməni yazıçıları və ədəbiyyatçıları Nizami haqqında // 1947. – 22 avqust.
179. Əbülfəz A. Nizami üçün (Nizami haqqında söz) // 1947. – 27 noyabr.
180. Ələkbərov M. Nizami və Azərbaycan xalq ədəbiyyatı // 1947. – 27 noyabr.
181. Fədeyev Aleksandr. SSRİ Yİ ilə Azərbaycan Yİ-nin birləşmə plenumunda nitq (Nizaminin 800 illiyi münasibəti ilə) // 1947. – 27 noyabr.
182. Həbibov Nurəddin. Nizami və Behzad (XV əsrdə yaşamış görkəmli rəssam haqqında) // 1947. – 6 avqust. – *Behzadın yaradıcılığında Nizaminin beş ölməz poemasına çəkdiyi illüstrasiyalar sənətkarınə ifadə, ideya dərinliyi ilə fərqlənir.*
183. Hüseyn Baqinin Nizami mövzusunda yazdığı “Gurxan” pyesinin, M.Əlizadənin “Dağ çiçəkləri” pyesinin müzakirəsi // 1947. – 19 iyul.
184. Xaqaninin yeni tapılmış məktubu (Xaqaninin Nizamiyə yazdığı məktubun Bertels tərəfindən tapılmış əlyazması haqqında) // 1947. – 20 aprel.
185. Xalqımızın fəxri (Nizami-800) // 1947. – 27 noyabr.
186. Qasimov Q. Nizami dövründə musiqi alətləri // 1947. – 27 noyabr.
187. Qubad Q. Nizami dövründə musiqi mədəniyyəti // 1947. – 30 iyul. – *“Nizami tərəfindən qələmə alınan nəğmə ustalarının və sazəndələrin çoxusu qadınlardır. ... Nizami yazır ki, qadın sənətkarların məlahətli səsi, gözəl avazı, incə zövqü olardı... Nizaminin poemalarında göstərilən musiqi alətlərinin növləri otuzdan artıqdır...”*
188. Lənkəran Dövlət Dram Teatrında (Nizami yubileyinə hazırlıq haqqında) // 1947. – 30 iyul.
189. Məmməd Cəfər. Klassik şeirimizdə Nizami yaradıcılığı motivləri // 1947. – 27 noyabr.
190. Mərdəkanda Nizamiyə abidə (F.Əbdürrəhmanovun müəllifi olduğu abidə haqqında) // 1947. – 19 noyabr.
191. Mirəhmədov Əziz. Hadinin Nizamidən tərcümələri // 1947. – 30 iyul. – *“Hadi cəmisi altı yüz misraya qədər şeir tərcümə etmişdir ki, bunlardan 104 misra Nizamidəndir. “Məxzənül əsrar”dan “Nuşirəvanın öz vəziri ilə hekayəti”, “Leyli və Məcnun”dan “Oğlum Məhəmməd Nizamiyə nəsihət”i tərcümə edən Hadi üçün onların hərəsinin bir xüsusiyyəti qiymətli idi”*
192. Mirzəzadə Hadi. Nizami söz haqqında // 1947. - 30 iyul. – *“Nizaminin sözə olan münasibəti dilçilik elmi nöqtəyi-nəzərindən dərin elmi tədqiqata layiqdir”.*
193. Mübariz M. Fərhad surəti (Nizaminin “Xosrov və Şirin” poeması” haqqında) // 1947. – 27 mart.
194. Mübariz M. Azərbaycanın əfsanəvi hökmdarı Məhinbanu // 1947. – 30 iyun. – *“Şair bu hökmdarın surətini yaratmaqla bir tərəfdən vətən torpaqlarını parçalayıb onun güdrət və qüvvətini sarsıdan dərəbəylik üsul-idarəsinə qarşı, digər tərəfdən isə insanlığın tam yarısını təşkil edən qadınları hər cür ictimai və siyasi fəaliyyətdən məhrum edən ərəb istilasının nəticələrinə qarşı kəskin etiraz səsinə yüksəltmişdir...”*
195. Nizami əsrlərinin bircildliyi (Moskvada nəşr olunan kitab haqqında) // 1947. – 1 may.
196. Nizami Gəncəvi. Xosrov və Şirin (Poemadan parça) /T.e.: R.Rza // 1947. – 24 may. – *Şirinin çeşmədə yuyunması; Atasından qorxub qaçan Xosrovun Ermənistanına gəlməsi*
197. Nizami Gəncəvi. Könlü, canı aldın ki, əlimdən üzülüm mən.... Könlüm evi virandır hanı yarı-vəfadar...; Lalə kimi min dərdə könül dolu cəfandan...; Ey qiblə olan bütün cahənə.... /T.e.: C.Xəndan // 1947. – 20 aprel.

*“Yüz köynəyi yırtmış ki mənə rəhm edərək sən,
Heç olmasa bir şey verəsən, şəninə sayan.*

*Min sidqü vəfa ilə səni sevdi Nizami,
Bəs sən niyə cəllada dönüb, əhdi qırırsan”*

198. Nizami Gəncəvi. Qəzəllər / Çevirəni N.Nigar // 1947. – 06 avqust.

*“Görün önündə aşiqin şiri necə şikar edər
Pələng kimi cavanları bir anda biqərar edər...”
“Diləyirdim mənə sən bir gecəlik yar olasan,
Vədi peymanə tutub əhdə vəfadar olasan...”
Ağərin hüsnünə mən bir belə dilbər istərəm,
Gecələr şəmi yanar, sən kimi gövhər istərəm...”*

199. Nizami Gəncəvi. Rübabi şeirlər /tərc.ed. C.Xəndan // 1947. - 12 mart.

*“Nizami tək sən də eşq oduna alışsan,
Vüsəlzis hicr atəşilə bir qəmküsar görərsən...
Nizami tək kim ki,sənin hicranında xəstədir
Qulun olub, bağlayıbdır ümid adlı bir kəmə!”*

- 200.** Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş konfrans // 1947. – 12 iyun. – *Azərbaycan SSR EA böyük salonunda keçirilən konfransda E.Bertels, İ.Boldırev, İ.K.Yenikolopov və b. iştirakından da danışılır.*
- 201.** Nizami Gəncəviyə abidə qoyulması // 1947. – 12 iyun. - *Bakıda bu münasibətlə Nizami muzeyi qarşısında keçirilməsi, M.İbrahimov və S.Vurğunun çıxışları haqqında.*
- 202.** Nizami Gəncəvi və özbək ədəbiyyatı // 1947. – 30 iyul. – *XIV əsr məşhur özbək şairi Kütübün Nizaminin “Xosrov və Şirin”, Mir Heydər Xarəzminin “Sırlar xəzinəsi”ni tərcüməsindən danışılır.*
- 203.** Nizami haqqında mühazirələr (Azərbaycan rayonlarında təşkil olunmuş mühazirələr haqqında) // 1947. – 22 avqust.
- 204.** Nizami Muzeyində (Nizaminin yubileyi ilə bağlı tədbirlər haqqında) // 1947. – 22 avqust.
- 205.** Nizami Muzeyinin açılışı // 1947. – 27 noyabr.
- 206.** “Nizami” operası (Əfrasiyab Bədəlbəylinin eyni adlı operası haqqında) // 1947. – 06; 14 avqust.
- 207.** Nizami yubileyinə hazırlaşır // 1947. – 30 iyul.
- 208.** Nizami yubileyinə hazırlıq (Bakıda, Azərbaycan rayonlarında keçirilən tədbirlər haqqında) // 1947. – 7 sentyabr.
- 209.** Nizami yubileyinə hazırlıq // 1947. – 7 sentyabr. - *Özbəkistanda, Ermənistanda, Litvada keçirilən tədbirlər haqqında.*
- 210.** Nizami yubileyinə hazırlıq // 1947. – 12 mart.
- 211.** Nizami yubileyinə hazırlıq // 1947. – 19 mart.
- 212.** Nizaminin şəkli // 1947. – 20 aprel. – *C.Qaryağdının Nizaminin heykəli, L.Kərimov, Q.Xalıqovun plakatları, 1942-ci ildən şairin obrazı üzərində çalışan M.Əfəndinin işləri haqqında)*
- 213.** Nizaminin əsərlərinin nəşri // 1947. – 06 avqust.
- 214.** Nizaminin yubileyi ilə bağlı Nuxada, Gəncədə, Bakı Mərkəzi Kitabxanasında keçirilmiş tədbirlər haqqında // 1947. – 22 avqust.
- 215.** Nizaminin yubileyi ilə bağlı tədbirlər haqqında // 1947. – 20 aprel.
- 216.** Nizaminin yubileyi qarşısında // 1947. -1may.
- 217.** Ordubadi Məmməd Səid. Böyük şairin yaşadığı mühit (Nizami-800) // 1947. – 27 noyabr; 05 dekabr.

218. Rəfil Mikayıl. "Xosrov və Şirin" // 1947. – 12 mart; 20 aprel. – "Öz əsrinin imkanları daxilində tarixi mükəmməl şəkildə öyrənmiş olan Nizaminin bir şair kimi maraqlandıran, onu ruh və ilham verən İran dövləti deyildi, əsrinin insanları, əsrinin fikirləri, əsrinin həyat səhneləri idi. O zehni, ruhi, qəlbi, əməl və arzuları ilə Azəri yurduna bağlı idi..."
219. Rəhman Sabit. Nizami incəsənət əsərlərində // 1947. – 27 noyabr.
220. Rəssamlarımız Nizami yubileyinə hazırlaşirlar // 1947. – 12 mart.
221. Rəsul Rza. Yüksək eşqin böyük heykəli (Nizami Gəncəvi haqqında) // 1947. – 27 noyabr.
222. Rojdestvenski R. Nizami və Nəvai müharibə günlərində (Leninqraddan məktub) // 1947. – 27 noyabr
223. SSRİ Sovet Yazıçıları İttifaqında (Nizaminin yubileyinə hazırlıq) // 1947. – 27 mart.
224. SSRİ Yazıçılar İttifaqı ilə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının Nizaminin 800 illiyinə həsr olunmuş birgə iclası // 1947. – 27 noyabr.
225. Stalin yoldaşa (Nizaminin 800 illiyi ilə əlaqədar qardaş xalqların nümayəndələrinin birgə qəbul etdiyi məktub) // 1947. – 12 oktyabr.
226. Sultanlı Əli. "İsgəndərnamə" və Qərbi Avropa ədəbiyyatı // 1947. – 24 may. – "Nizami İsgəndəri öz əziz vətəninə gətirmişdir. ...İsgəndərin Bərdəyə gəlməsi və Nüşabə ilə görüşü tək bir Nizaminin "İsgəndərnamə" sində deyil, bəlkə bütün dünya "İsgəndərnamə"lərində ən gözəl, bədii cəhətdən ən dolğun hissədir... Qərb müəllifləri İsgəndərin zülmətə getməsini tamamilə xristian görüşlərinə uyğun bir şəkildə vermişlər..."
227. Süleyman Rüstəm. Nizami // 1947. – 27 noyabr.
228. Türkmənstanda Nizami yubileyinə hazırlıq // 1947. - 9 may.
229. Vurğun Səməd. Nizami irsi və müasir dövrümüz (Nizaminin yubileyi ilə əlaqədar iclasda məruzə) // 1947. – 27 sentyabr.
230. Vurğun Səməd. Azərbaycan sovet ədəbiyyatı və Nizami // 1947. – 12 iyun. – "Nizami bütün tarixi əhvalatları və hadisələri özünün təbliğ etdiyi tərəqqipərvər müasir orijinal fikirlər və məqsədlər silsiləsinə tabe edir. ...Nizami xalqı ağıllı, ədalətli və tərəqqipərvər insan cəmiyyətini yaradacaq əsas qüvvə kimi götürmüşdür".

1948

231. Nizami meydançasında (Fuad Əbdürrəhmanovun Nizami heykəlinin ucaldılmasının son hazırlıq işləri haqqında) // 1948. – 5 oktyabr.
232. "Nizami" operası // 1948. – 10 iyul. – Əfrasiyab Bədəlbəylinin operasının tamaşası haqqında. Libretto M.S.Ordubadımındır. Nizami rolunun ifaçısı Bülbüldür

1953

233. Araslı Həmid. Nizami yaradıcılığında kəndli surətləri və kəndli əməyinə münasibət // 1953. – 12 dekabr. – "Nizaminin poemalarında verilən kəndli surətləri Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ilk kəndli surətləri olmaq etibarilə əhəmiyyətlidir. Şairin kənd həyatını yaxşı bilməsi, obrazlı ifadələrində kəndli məişətindən, əməyindən geniş istifadə etməsi onun dilini çox zənginləşdirir".
234. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində. Nizaminin 750 illik yubileyinə hazırlıq // 1953. – 21 noyabr.
235. Əlizadə Ağacavad. Bizimləsən // 1953. – 12 dekabr. –

*"Sənətin ləkəsiz üfüqlərində
Sən bir günəş kimi parladsın, yandı.
Odlu qələminlə, şəriyyətinlə
Zamanın özünə şöhrət yarandı..."*

236. Fərhadova Rəna. Nizami və Azərbaycan musiqisi // 1953. – 12 dekabr. – Ə.Bədəlbəylinin "Nizami" operası, Ü.Hacıbəyovun şairin yubileyinə həsr etdiyi kantata, "Sənsiz" və "Sevgili canan" musiqi qəzəlləri, Q.Qarayevin "Yeddi gözəl" baleti, "Leyli və Məcnun"

üvertürası, M.Əhmədovun “Bəhram Gur” simfonik romansı, B.Zeydmanın “Xosrov və Şirin” dramatik simfoniyası, F.Əmirovun “Nizaminin xatirəsi” simfoniyasından bəhs edilir.

237. Höte V. Qiraət kitabı /tərc. B.Vahabzadə // 1953. – 19 dekabr.

*“Bu acı qayğılarla dolu olan cildlərin,
İzahı ölçüsüzdür, mənası xeyli dərin!
Sən tapdın, Ey Nizami, doğru yolu nəhayət,
Çünki açdı sirrini sənə qadir məhəbbət
Müskülləri kim açar, işidara düşəndə?
Onu sevənlər çar... Yenidən görüşəndə...”*

238. Kaladze Karlo. Böyük şair /T.e.: Z.Xəlil // 1953. – 19 dekabr.

*“Onun yaratdığı hər böyük əsər,
Gəzmiş əsrləri öz qüdrətiylə.
İsinmiş daima dünyada bəşər,
O şair qəlbinin hərarətiylə”*

239. Qafar Kəndli. Nizami rus xalqı haqqında // 1953. – 12 dekabr. – “Rus torpaqlarının qonşuluğunda yaşayan xəzərlər, bərtaslar, ilaqilər, isular, alanlar (osetinlər), ərklər, çarkəzlər, ləzgilər və s. xalqlar ruslarla birgə ümumi düşməyə qarşı vuruşur...”

240. Lqovskoy V.Nizami /T.e.: Nəbi Babayev // 1953. – 19 dekabr.

*“Şeir bu dünyada susan deyildir,
Onda dərya gücü, şimşək səsi var.
Şair də bizimlə xoş günə çatmış,
Hər qəlbə əbədi kaşanəsi var...
Ey dogma Nizami, zəhmətin sənənin
Ən böyük “Sırlar xəzinəsidir...”*

241. Mədəniyyətimizin fəxri (Nizami Gəncəvi–750) // 1953. – 12 dekabr. – “Nizaminin yaratdığı Sokrat Platon, Hörmüz Fales kimi alim, filosof surətləri xalqın elmə, bəşəriyyətin yaratdığı bilik sərvətinə olan məhəbbətini əks etdirir.... rus döyüşçülərinin sırasında ... Rüstəm kimi qəhrəmanların olduğunu göstərir...”

242. Mübariz M. Nizaminin sənətkarlıq xüsusiyyəti (750 illiyi münasibəti ilə) // 1953. – 12 dekabr. – “O tarixi əsərlə bədii əsər arasındakı böyük fərqi əyani surətdə nümayiş etdirmək üçün “İsgəndərnamə”nin müqəddəməsində İsgəndərin bütün tarixi, hərbi, siyasi fəaliyyətini bircə səhifədə nəzmə çəkir və onu “Şərəfnamə” və “İqbalnamə”dən ibarət yaratdığı böyük dastanla qarşılaşdırır və tarixi əsərlə bədii əsərin nədə fərqləndiyini aydın göstərir...”

243. Nəcəfov Mürsəl. “Yeddi gözəl”də sənətkar obrazlar (Nizami yaradıcılığından) // 1953. – 12 dekabr. – “Nizami Gəncəvinin yaratdığı poetik obrazlar qalereyasında sənət adamlarının portretlərinə böyük yer verilmişdir. Bu qalereyada biz Fərhad kimi heykəltərəşa, Simnar və Şeyda kimi memarlara, Şapur kimi rəssam və b. sənətkarlara rast gəlirik... Hər kim öyrənməyi bilməyirsə ar, Sudan dürr, daşdan da gövhər çıxardar,

*“Ancaq öyrənməyi ar bilən insan,
Məhrumdur dünyada bilik almaqdan
Çox iti zehinkər yatan oldular
Axırda saxsı qab satan oldular”*

244. Nizaminin xatirəsinə həsr olunmuş elmi sessiya (Azərbaycan Elmlər Akademiyasında) // 1953. – 12 dekabr. – *Sessiyani giriş sözü ilə M.A.Topçubaşov açmış, filologiya elmləri namizədləri M.Y.Quluzadə “Nizami və dövrümüz”, H.Araslı “Klassik və müasir poeziyamızın inkişafında Nizami ənənələri” mövzusunda məruzə etmişlər.*
245. Nizaminin vəfatının 750 illiyinə həsr edilmiş ədəbi-bədii gecə // 1953. – 19 dekabr.
246. Nizaminin yubileyinə hazırlıq (Quba və Qusar rayonlarında) // 1953. – 21 noyabr.
247. Süleyman Rüstəm. Vurdu başa öz ömrünü min qəmdə Nizami // 1953. – 12 dekabr.

*“Vurdu başa öz ömrünü min qəmdə Nizami,
Şeirim qalacaq, söylədi ölsəm də - Nizami.
Xalqın, Vətənin dərini öz qəlbinə yazdı,
Zalımlara nifrət dedi, hər dəmdə Nizami.
Məna aradı yurdunu gəzdikcə əzəldən,
Hər lalənin üstündəki şəbnəmdə Nizami.
Saçlar dağınıq, gözlər açıq, dərdli könül qan
Bir şairi andırdı bu görkəmdə Nizami.
Günlər dolanıb, aylar ötüüb, keçdi əsrlər,
Gündən günə gəncləşdi ölkəmdə Nizami...”*

248. Vidadi Şıxlı. Şairin heykəli // 1953. – 12 dekabr.

*“Dostlar, mənə elə gəlir ki, hərdən,
Bir an baş qaldırıb böyük sənətkar
On ikinci əsrin zülmətlərindən
Bu əziz şəhərə baxır axşamlar...”*

1954

249. Qardaş respublikalarda Nizami yubileyi // 1954. – 1 yanvar.
250. Nizami Gəncəvi. Adətdir // 1954. – 16 avqust. – *Nizaminin el variantları seriyasından /Topl.: Ə.Hüseynov*
251. Nizami Gəncəvinin vəfatının 750 illiyinin Özbəkistanda qeyd edilməsi // 1954. – 1 yanvar.
252. Əfəndiyev Rasim. Nizaminin poemalarına aid hind miniatürləri // 1956. – 19 avqust. – *Moskvada Şərq mədəniyyəti muzeyində, Hindistanda cənab Dalalain kolleksiyasındakı vəm Hindistanda Racput məktəbinə mənsub sənətkarların miniatürlərindən bəhs edilir.*
253. Əliyeva Dilarə. Nizaminin əsərləri gürcü dilində // 1956. – 30 sentyabr. – *“Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin əsərləri hələ öz dövründə Gürcüstanda böyük şöhrət qazanmışdı. XII əsrdə gürcü şairi Çaxruxadzenin «Tamariani» əsərində Məcnun surətində, böyük Şota Rustavelinin «Pələng dərisi geymiş pəhləvan» Tarielin öz sevgilisinin fəraqında çəkdiyi izzətləri nəql edərək yenə də Nizaminin» Leyli və Məcnun» obrazlarına müraciət etdiyini görürük...”*
254. Tixonov Nikolay. Nizami Gəncəvi haqqında // 1956. – 2 dekabr. – *“Biz onun anadan olması gününü mühasirəyə alınmış Leninqradda qeyd etdik... Korolyov (şərqşünas leytenantın adı Nikolay Fyodoroviç Korolyov idi) ... Sözüna davam etdi - Nizami bilirdi ki, dünyanı amansız cəllad yox, xeyirxah insan idarə edir. Siz, Sasani hökmdarı Ənuşirəvan haqqında bir şey eşitmişinizmi?...Mən bu anda, bu qaranlıq, kiçik otaqda başa düşdüm ki, biz böyük bir məhəbbətin hökmü altındayıq, həmin bu məhəbbət üçün biz canımızda əsirgəmirik. Bunu bizə böyük uzaq yerdən gəlmiş qonağımız qoca Nizami xatırladı. O bizim şəhərimizə döyüş kulturaları altında gəlmiş, biz isə onu bir dost kimi, müttəfiq kimi, bugünkü döyüşümüzdə bir silahdaş kimi qarşıladıq...Biz onun xatirəsinə*

badə qaldırdıq, Korolyovun hardansa tapdığı yüz qram araqı Nizamının şərəfinə, Məcnunun ölməz məhəbbətinin şərəfinə içdik”

255. Yerevanlı Ə. Qiymətli əsər (M.Şaginyanın “Nizami haqqında etüdlər” kitabı haqqında) // 1956. – 5 avqust. – *Avropa və Şərq dillərində, sovet şərqşünaslarının Nizami Gəncəvi haqqında elmi əsərlərindən bəhs edilir.*

1957

256. Rəfil Mikayıl. Nizami dövründə Azərbaycan // 1957. – 28 yanvar.

1958

257. Azad Rüstəm. Füzuli və Nizami “Leyli və Məcnun”ları // 1958. – 12 aprel.

258. Süleymanov Ə. Nizami (ş) /T.e.: Əli Kərim // 1958. – 20 noyabr.

1959

259. Mustafayev Camal. Gertsenin Nizami yaradıcılığı ilə tanışlığı haqqında // 1959. – 27 iyun.

1962

260. Əkbərov Bəxtiyar. Şairin ictimai-siyasi görüşləri // 1962. – 8 dekabr. – *Qurban Məmmədovun “Nizami Gəncəvinin ictimai-siyasi görüşləri” kitabı haqqında*

1963

261. Məmmədov Əzizağa. “Xosrov və Şirin”in qədim bir tərcüməsi (Nizami Gəncəvinin “Xosrov və Şirin” poeması ilk dəfə XIV əsrin birinci yarısında qədim özbək dilinə tərcümə olunmuşdur) // 1963. – 21 sentyabr.

262. Nizami mövzusunda (Tənqidçi Əkbər Ağayevin dissertasiya mövzusu haqqında) // 1963. – 19 oktyabr.

1965

263. Beqdeli Q. Maraqlı və faydalı tədqiqat əsəri (Misir alimi Əbdun-Naim Məhəmməd Həsəneyinin Nizami Gəncəvi yaradıcılığına həsr edilmiş dissertasiyası haqqında) // 1965. – 14 avqust.

264. Ömərov İsaخان. Nizami və dünya ədəbiyyatı (Ə. Ağayevin eyni adlı kitabı haqqında) // 1965. – 10 aprel.